

ผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์

นางสาว สุภัทรา อภัยวงศ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-239-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IMPACT OF CREDIT CARD TRANSACTION ON BANK DEPOSITS

Miss Supatra Aphahwongse

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics**

Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-639-239-5

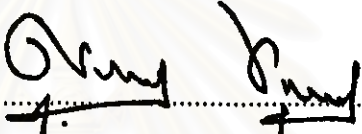
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์

โดย นางสาว สุภัทรา อภัยวงศ์

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

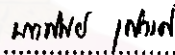
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพศาล เล็กอุทัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิรณ พงษ์สมพัฒน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. รวิชัย จิตรภาชนะนันท์)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภัทรา อภิชวงศ์ : ผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ (IMPACT OF CREDIT CARD TRANSACTION ON BANK DEPOSITS) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์ ; 137 หน้า. ISBN 974-639-239-5.

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ ที่เข้ามารองรับระบบการเงินที่พัฒนามากขึ้น เครื่องมือทางการเงินชนิดหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น คือ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เนื่องจากความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการใช้จ่าย การมีวงเงินสินเชื่อที่สูง และมีระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ประมาณ 45 วัน ทำให้ปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มสูงขึ้นจากประมาณ 452 ล้านบาทในปี ค.ศ. 1987 เพิ่มขึ้นเป็น 21,975 ล้านบาทในปี ค.ศ. 1995 ในขณะที่ปริมาณการออมภายในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 16 ในปี ค.ศ. 1988 เหลือเพียงร้อยละ 9 ในปี ค.ศ. 1995 ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยตระหนักถึงผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตที่อาจส่งผลกระทบต่อฐานะการใช้จ่ายจนก่อให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัว ทำให้ปริมาณเงินออมภาคครัวเรือนลดลง จึงออกกฎเกณฑ์การอนุมัติบัตรที่เข้มงวดมากขึ้นรวมถึงการลดวงเงินสินเชื่อบัตรเครดิต ส่งผลให้อัตราการใช้จ่ายผ่านบัตรในช่วงปี ค.ศ. 1996-1997 ลดลงบางส่วน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของวิทยานิพนธ์พบว่าบัตรเครดิตสามารถทดแทนเงินในความหมายแคบได้ดี การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินฝากบัญชีกระแสรายวันในธนาคารพาณิชย์ในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้ถือบัตรเครดิตยังคงใช้จ่ายด้วยเช็คควบคู่กับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต และพบว่าการใช้ผ่านบัตรเครดิตมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับการฝากเงินในบัญชีสะสมทรัพย์และบัญชีฝากประจำ คือ ผู้ถือบัตรเครดิตสามารถลดปริมาณการถือเงินสดในกรณีฉุกเฉิน (Precaution Demand for Money) และในช่วงระยะเวลาที่รอการชำระหนี้ผู้ถือบัตรสามารถนำเงินไปหมุนเวียนลงทุน และสามารถโอนเงินจำนวนนี้ไปฝากในบัญชีของธนาคารพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทน ดังนั้น หากผู้ควบคุมนโยบายทางการเงินจำกัดวงเงินการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อเงินออมบางส่วนลดลง และทำให้สภาพคล่องทางการเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง รวมทั้งจะส่งผลให้ผู้ถือบัตรเครดิตส่วนหนึ่งกลับมาใช้จ่ายด้วยเช็คสูงขึ้น

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต สุภัทรา อภิชวงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา บุญทวี บุญ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3972200729 MAJOR : ECONOMICS
KEY WORD: Credit card / Bank deposits

SUPATRA APHAWONGSE : IMPACT OF CREDIT CARD TRANSACTION ON BANK
DEPOSITS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. NARATHIP CHUTWONGSE. 137pp.
ISBN 974-639-239-5

Due to the high economic growth in Thailand, many new financial instruments were introduced to support the financial system. One of the major financial instruments which increase its role is "Credit card". Since it introduces the ease of spending, and up to 45 days for settlement. The amount of spending through credit card had increased rapidly from 452 million baht in 1987 to 21,975 million baht in 1995. While the household saving continue to reduce from 16% in 1989 to 9% in 1995. This cause Bank of Thailand to realise the impact of credit card spending that may increase the overall spending of consumers and reduce the household saving. Bank of Thailand then issued the regulations to strictly control the credit card approval, and also reduce the amount of credit allowance, resulting decline in the card spending during 1996 and 1997.

However, the research conducted in this thesis showed that the credit card could only marginally replace cash. Credit card spending has positive relation with the current account deposit in commercial banks, this means that the cardholders use both cheque and credit card as the payment instrument. It also found that credit card spending has positive relation with the saving and fixed deposits. This can be explained as the usage of card as emergency cash holding and while waiting for settlement, the cardholders can transfer cash for investment in the commercial bank's accounts. So if the regulator restricts the card spending, in long term it may partly effect the consumer's saving and reduce the liquidity in the system.

ภาควิชา..... ECONOMICS
สาขาวิชา..... ECONOMICS
ปีการศึกษา..... 1997

ลายมือชื่อนิติกร..... สุภัทรา ธรรมวงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ภาณุพงศ์ ภาณุพงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์ รวมถึงรองศาสตราจารย์ ไพศาล เล็กอุทัย รองศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงษ์มณฑพัฒน์ และอาจารย์ ดร.ธวัชชัย จิตรภาษนันท์ ที่ได้สละเวลา ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมา ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาและปรารถนาดีของอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ ด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์หากไม่ได้รับความช่วยเหลือของ คุณ มาลีรัตน์ ปลื้มจิตรชม จากบริษัท ไทยพาณิชย์ธนพันธ์ จำกัด และ คุณ วรรณดี กิจกุล จาก บมจ.ธนาคารกรุงเทพ ที่ได้สละเวลาให้ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจบัตรเครดิตและสนับสนุนด้านข้อมูลต่างๆ จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณา

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และน้องเบ็ตซี่ น้องกฤษ ที่เป็นกำลังใจ ตลอดจนขอขอบคุณ เพื่อนๆ โดยเฉพาะ พี่เอ๋ พี่ยิ้ม พี่ลิ่ง ต้อ จี หมวย บัท และ เก๋ ที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภัทรา อภัยวงศ์

พฤษภาคม 2541

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1. บทนำ.....	1
- ปัญหาและความสำคัญของการศึกษา.....	1
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
- วิธีการศึกษา.....	5
- ขอบเขตของการศึกษา.....	6
- ประโยชน์ของการศึกษา.....	6
- โครงสร้างของการศึกษา.....	6
บทที่ 2. วรรณกรรมปริทัศน์.....	13
บทที่ 3. ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิต.....	27
3.1 แหล่งกำเนิดของบัตรเครดิต.....	27
3.1.1 บัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัท.....	27
3.1.2 บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์.....	30
3.2 การออกบัตรเครดิต.....	34
3.2.1 รูปแบบของบัตรเครดิต.....	34
3.2.2 วิธีผลิตบัตรเครดิต.....	35
3.2.3 การออกบัตรเครดิต.....	38
บทที่ 4. ช่องทางการจำหน่าย.....	43
4.1 คุณลักษณะของบัตรเครดิต.....	43
4.2 ส่วนผสมทางการตลาดของบัตรเครดิต.....	61
4.2.1 ราคา.....	61

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
4.2.2 ช่องทางการจำหน่าย	70
4.2.3 การส่งเสริมการจำหน่าย	74
4.3 โครงสร้างและการแข่งขันในตลาดบัตรเครดิต	87
4.3.1 ส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตและกลยุทธ์การแข่งขัน	87
4.3.2 การกระจุกตัวของตลาดบัตรเครดิต	93
4.3.3 การกีดกันการเข้าตลาดบัตรเครดิต	96
4.3.4 ทิศทางการแข่งขันตลาดบัตรเครดิตในอนาคต	98
บทที่ 5. แบบจำลองและข้อมูลในการศึกษา	101
บทที่ 6. ผลการศึกษา	108
บทที่ 7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	123
รายการอ้างอิง	129
ภาคผนวก	135
ประวัติผู้เขียน	137

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1.1	จำนวนบัตรเครดิตในประเทศไทย.....	7
ตารางที่ 1.2	มูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเฉลี่ยต่อเดือน.....	8
ตารางที่ 1.3	ผลการให้บริการบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์.....	9
ตารางที่ 2.1	สรุปทฤษฎีการออม.....	15
ตารางที่ 2.2	สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการออม.....	19
ตารางที่ 2.3	สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับบัตรเครดิต.....	26
ตารางที่ 3.1	สรุปลักษณะที่สำคัญของส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิต.....	42
ตารางที่ 4.1	วงเงินการใช้จ่ายสูงสุดของบัตรเครดิต และค่าธรรมเนียมการถอนเงินสด ล่วงหน้า.....	47
ตารางที่ 4.2	จำนวนสถานรับบัตรเครดิต.....	53
ตารางที่ 4.3	วงเงินการประกันอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง และวงเงินการรับผิดชอบกรณีบัตร สูญหาย.....	55
ตารางที่ 4.4	อัตราดอกเบี้ยค้างชำระบัตรเครดิต.....	65
ตารางที่ 4.5	โครงสร้างรายได้จากธุรกิจบัตรเครดิต.....	67
ตารางที่ 4.6	งบโฆษณาบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1990 - 1996.....	76
ตารางที่ 4.7	งบโฆษณาบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1993.....	81
ตารางที่ 4.8	งบโฆษณาบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1994.....	82
ตารางที่ 4.9	งบโฆษณาบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1995.....	83
ตารางที่ 4.10	งบโฆษณาบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1996.....	84
ตารางที่ 4.11	ประมาณค่าส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1996.....	87
ตารางที่ 4.12	ส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตแยกตามประเภทบัตร.....	88
ตารางที่ 4.13	จำนวนผู้มีศักยภาพถือบัตรเครดิตตามเกณฑ์ระดับรายได้.....	91
ตารางที่ 6.1	ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศราย ไตรมาสและปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตรายไตรมาส.....	109
ตารางที่ 6.2	ข้อมูลรายไตรมาสที่ใช้สร้างสมการ.....	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 6.3 แสดงสมการประมาณค่าเพื่อวัดระดับอัตราทดแทน..... 121

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1.1 ปริมาณบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1986-1995.....	10
รูปที่ 1.2 ปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1986-1995.....	11
รูปที่ 3.1 ประเภทของบัตรเครดิตจำแนกตามระดับรายได้.....	12
รูปที่ 4.1 แสดงผังการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์บัตรเครดิตตามระดับชั้นของผลิตภัณฑ์ (ภาพ ลักษณะของยี่ห้อ) และลักษณะของผู้ใช้(รายได้ของกลุ่มเป้าหมาย).....	41
รูปที่ 4.2 แสดงผังการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์บัตรเครดิตตามภาพลักษณ์ของยี่ห้อและระดับ รายได้.....	44
รูปที่ 4.3 แสดงองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ 5 ระดับ.....	45
รูปที่ 4.4 วิธีคิดดอกเบี้ยบัตรเครดิต.....	60
รูปที่ 4.5 แสดงการเคลื่อนที่ของเส้นอุปสงค์การถือบัตรเครดิต.....	78
รูปที่ 4.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงความชันของเส้นอุปสงค์บัตรเครดิต.....	79
รูปที่ 4.7 กราฟงบประมาณบิโฆษณาบัตรเครดิต ปี ค.ศ. 1989-1996.....	85
รูปที่ 4.8 แสดงส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตปี ค.ศ. 1996.....	88
รูปที่ 4.9 แสดงส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตในประเทศและระหว่างประเทศ.....	89
รูปที่ 4.10 แสดงส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตระหว่างประเทศ.....	89
รูปที่ 5.1 Indifferent Curve between Money and Credit Card.....	105
รูปที่ 6.1 แสดงแนวโน้มของรายได้ที่แท้จริง (GDP) ปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (Cr) ปริมาณเงินฝากกระแสรายวัน (DD) ปริมาณเงินฝากบัญชีสะสมทรัพย์ (SD) และปริมาณเงินฝากบัญชีฝากประจำ (TD).....	116